

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

Apostolus, ex ipso, & per ipsum, & in ipso. Ex ipso dicens, propter patrem: per ipsum, propter filium: in ipso, propter spiritum S. Vigilanter autem attende, ne quia patrem volens intelligi dixit ex ipso, sic intelligas omnia esse à patre, vt neques oia esse ex filio, vel ex spiritu sancto, cum ex patre, & p patre, & in patre omnia esse sane dici possunt: similiter de filio, & de spiritu sancto dicendum est.

Quod non omnia que ex Deo sunt, etiam de ipso sunt: sed econuerso. F

ILLVD etiam hic annectendū est, quod nō oia quæ dicuntur esse ex Deo, etiam de ipso esse dici debeant. Quia, vt ait Aug. in lib. de natura boni. *Ca. 27 to. 6. August.* Non hoc significat penitus ex ipso, quod de ipso. Quod enim de ipso est, potest dici esse ex ipso: sed non omne quod ex ipso est, potest dici esse de ipso, quia non est de sua substantia. Et ex ipso n. sunt cælum & terra, quia ipse fecit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sicut aliquis homo si generat filium, & faciat domum, & ex ipso est filius, ex ipso est & domus: sed filius de ipso, domus ve o de terra & ligno, non de ipso.

Quæ dicta sunt summam colligit. G

Ex præmissis apertum est, quod in Dei cognitione siue præsentia sunt, scilicet bona & mala: sed non omni modo sunt ibi mala, quo bona: & q̄ in Deo, bona tantum sunt, sicut ex ipso, & per ipsum, non mala. Et ex eo quo sensu hæc accipienda sint, assignatum est. Et quod de ipso nō dicitur esse proprie, quod aliud est ab ipso. Ex ipso autem esse dicuntur omnia, quæ eo authore sunt.

QVIBVS MODIS DICATUR DEVS
esse in rebus.

DISTINCT. XXXVII. A

ET quoniam demonstratū est ex parte, quomodo omnia dicantur esse in Deo, addendū videtur

O 4 tur

tur hic, quibus modis dicatur Deus esse in rebus, si tamen id humana mens vel ex parte dignè valeat cogitare, vel lingua sufficiat eloqui. Sciendū ergo est q̄ Deus incommutabiliter semper in se existens, præsentialiter, potēcialiter, essentialiter est in omni natura siue essentia sine sui definitione, & in omni loco sine circūscriptiōe, & in omni tēpore sine mutabilitate. Et præterea in sanctis spiritib⁹ & animab⁹ est excellentius, scil. per gratiam inhabitans: & in homine Christo excellentissimè in quo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat, vt ait Apost. In eo n. Deus habitauit, non per gratiam adoptionis, sed per gratiā vnionis. Ne autem ista (quia capacitatē humanæ intelligentiæ excedūt) falsitatis arguere aliqui præsumāt, sanctorum auctoritatibus munienda mihi videntur. B. Gregorius super Cant. inquit: Licet Deus communi modo omnib. rebus in sit præsentia, potentia, substantia: tamē familiariori modo per gratiā dicitur esse in illis, qui mirificentiam Dei acutius & fidelius considerant. De hoc enim eodem August. ad Dardanum in li. de præsentia Dei ait: Cum Deus sit natura incorporea & incommutabiliter viuā, æterna stabilitate in seipso manens, totus adest rebus omnibus, & singulis totus: sed in quibus habitat, habent eum pro suæ capacitatis diuersitate, alii amplius, alii minus: quos ipse sibi dilectissimū tēplum gratia suę bonitatis ædificat. Hilarius quoq; in lib. 8. de Trin. apertissime docet, Deum vbiq; esse, Deus, inquit, immēse virtutis viuēs potestas, quæ nusquam nō adfit, nō desit vsquā, sed omnē per sua edocet, vt vbi sua sint, ipse esse intelligatur. Nō autē corporali modo cū alicubi sit, nō etiā vbiq; esse credatur, cum & in omnibus esse nō desinat. Ambr. in 1. de spiritu s. spiritum sanctū pbat non esse creaturā: quia vbiq; est, quod est, propriū diuinitatis: ita dicēs. Cū omnis creaturā eer-

Glossa ordinaria ad habent in fine, cap. 5. Cantorum. Quo abiit. Tom. 2. epistol. 57. ante medium.

Non longè ad medium libr. 8. Hilarius.

Amb. ca. 7. in princ.

tis n
aud
bet
& in
uin
Don
terr
cōpl
re d
repl
toti
ribu
vbic
liter

II
grat
habi
plur
ait: C
ped
bita
tem
strie
nus
est, c
totu
la ac
cula
nor
liis i
sing
ta &
tus,
bita
& hi

tis

tis nature sit circūscripta limitib⁹, quomodo quis audeat creaturā appellare spiritum S. qui non habet circūscriptam determinatāque virtutē, quæ & in omnibus, & vbiq; semper est: quod vtiq; diuinitatis & dominationis est propriū. Idē in eod. Domini est omnia complere, qui dicit: Cælum & terram ego cōpleo. Si ergo Dominus est qui cælum cōplet & terrā, quis ergo potest spiritum S. iudicare dominationis & diuinæ potestatis exortē, qui repleuit orbem? & quod pl⁹ est, repleuit & Iesum, totius mundi redemptorem? Ex his aliisque pluribus autoritatibus aperte monstratur, q̄ Deus vbiq; in omni creatura essentialiter, præsentialiter & potentialiter est.

Lib. 8. ca. 7.
paulo inferius.

Hieron. 13. d

Quod in sanctis non modo est, sed etiam habitat, qui non vbiq; est habitat.

B

IN sanctis vero etiam habitat, in quibus est per gratiam: non n̄ vbiq; est, ibi habitat: vbi verò habitat, ibi est. In solis bonis habitat, qui sunt templum eius, & sedes eius. Vnde per Esaiam Domin⁹ ait: Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum, q̄a in electis qui sunt cælum, habitat De⁹ & regnat, qui eius voluntati deuoti obtemperāt: malos vero qui sunt in terra, iudicii districtione calcāt. Vnde in li. Sapiēt. dicitur: Thronus sapientiæ anima iusti, quia in iustis specialius est, quam in aliis rebus: in quibus tamen omnib⁹ totus est, quemadmodū anima, ait Aug. in epistola ad Hieron. de origine animæ, per omnes particulas corporis tota adest simul, nec minor in minoribus, nec maior in maioribus: sed tamen in aliis intensius, & in aliis remissius operatur, cū in singulis particulis corporis essentialiter tota sit. Ita & Deus cum sit in omnibus essentialiter ac totus, in illis tamen plenius esse dicitur quos inhabitat, i. in quibus ita est, vt faciat eos templum suū: & hi tales cū eo sunt iā ex parte, sed in beatitudine

Esa. 66. a

Aug. 10. 2.
epist. 28. non
loge à princ.

O 5 . per-

Ioan. 17. d
T m. 9. tra-
ctatus. 117.
ad c. 13. 105.

perfectè. Mali vero, et si ibi sint ubi ipse est, qui nusquam deest, non tamen sunt cum eo. Vnde Augustinus super Ioannem. Non satis fuit dicere: Ubi ego sum, & illi sint: sed addidit, mecum: quia & ibi misereri possunt esse ubi & ille est, qui nusquam deest. Sed beati sunt cum illo, quia non sunt beati nisi ex eo quod cum illo sunt: qui fruuntur eo, & vident illum sicut est. Mali vero non sunt cum illo: ut cæci in luce non sunt cum luce: nec boni ita nunc sunt cum eo ut videant per speciem, et si sunt aliquo modo cum eo per fidem. Quomodo autem Deus habitet in bonis, ex illis aliquatenus intelligere valebis, quæ supra dicta sunt, cum de spiritus sancti processione temporaliter ageretur: ubi licet ex parte, exponitur (ex parte n. cognoscimus, & ex parte prophetamus) quomodo spiritus sanctus habitet in nobis, qui non sine patre & filio inhabitat.

*Vbi erat vel habitabat Deus antequam esset
creatura.*

Aug. ca. 27.
Tomo. 6.

Si autem queris, ubi habitabat Deus antequam sancti essent? Dicimus quia in se inhabitabat. Vnde Aug. in li. 3. contra Maximin. in templo, inquit, suo habitat Deus, scilicet in sanctis qui sunt templum Dei, modo secundum fidem ambulantes: & templum Dei erunt aliquando secundum speciem, qualiter etiam nunc templum Dei sunt angeli. Sed dicit aliquis: Antequam faceret Deus cælum & terram, antequam faceret sanctos, ubi habitabat? In se habitabat Deus: apud te habitat, & apud se est. Non ergo sancti sunt domus Dei, ut ea subtracta cadat Deus. Imo sic habitat Deus in sanctis ut si ipse discesserit, cadat.

*Multa hic breuiter docet quæ confirmant
predicta.*

Tom. 2. epi.
57. ad Dardanum.

Sciendum est etiam, quia ut ait Augustinus in lib. ad Dardanum. Dici nisi stultissime nequit, spiritum sanctum non habere locum in nostro corpore, quod totum anima nostra impleuerit. Stultius dicitur

citur etiam angustiis alicubi impedire Trinitatē,
 ut pater & fili⁹ & spiritus S. alicubi simul esse non
 possint. Verum illud est multo mirabili⁹ quod cū
 Deus vbiq; sit totus, non tamen in omnib⁹ ha-
 bitat. Quis porro audeat opinari, nisi inseparabi- *Ibid paulo*
 litatē Trinitatis penitus ignoret, quod in aliquo *inferius.*
 possit habitare pater & filius, in quo nō habitet S.
 S. aut in aliquo spiritus S. in quo nō habitet pater
 & filius? Fatendum est ergo vbiq; esse Deum per
 diuinitatis præsentiā, sed nō vbiq; p inhabitatio-
 nis gratiā. Propter hanc n. inhabitationem gratiæ *Luca. 11. a.*
 non dicimus: Pater noster qui es vbiq;, cum & *Math. 6. b.*
 hoc verum sit: sed qui es in cœlis, id est, in sanctis:
 in quibus est quodam excellentiori modo.

*Quod Deus inhabitator est quorundam nondum cogno-
 scientium Deum, & non quorundam
 cognoscentium.*

E

ILLVD quoq; mirabile est, quia ut ait Aug. in *Eadem ep̄.*
 eodem, Deus est inhabitator quorundā, nondum *57 paulo in*
 cognoscentium Deum, & non quorundā cognof- *ferius, ad*
 centium Deum. Illi enim ad templum Dei non p- *mediū.*
 tinent, qui cognoscentes Deum, non sicut Deum
 glorificant. Ad templum Dei pertinent paruuli
 sanctificati Sacramento Christi, & regenerati S.
 S. qui nondum valent cognoscere Deū. Ergo quē
 potuerunt illi nosse nec habere, isti potuerūt ha-
 bere antequam nosse. Beatissimi autem sunt illi,
 quibus est Deum habere, quod nosse. Hic aliqua-
 tenus aperit Aug. quomodo Deus habitet in ali-
 quo, id est, habeatur: cum videlicet ita est in ali-
 quo, ut ab eo cognoscatur & diligatur.

*Quomodo Deus totus vbiq; sit per essentiam, non potest in-
 telligi ab humano sensu.*

F

Ex prædictis patet, q̄ Deus vbiq; totus est p ef-
 sentiā, & in sanctis habitat per gratiam. Cumque
 superius licet tenuiter, ostēsum sit qua ratione di-
 catur

catur

*Chryso ad
Heb. c. 10.
Hom.
2. in princ.*

*Ibidem con-
tinuo.*

catur habitare in quibusdā, nūc efflagitaret ordi-
nis ratio id etiā assignari, quomodo ubiq; per es-
sentiam & totus sit: nisi hui⁹ cōsiderationis subli-
mitas atq; immēsitās, humanæ mentis sensum o-
mnino excederet. vt n. ait Chrysoft. super epistolā
ad Hebr. Sicut multa de Deo intelligim⁹, quæ lo-
qui penitus non valem⁹: ita multa loquimur quæ
intelligere non sumus idonei. Verbi gratia, quod
ubiq; Deus est scimus & dicimus: quomodo autē
ubique sit, intellectu non capimus. Item, quod est
incorporea quædam virtus, quæ est omnium cau-
sa bonorum scimus, quomodo autem vel quæ i-
sta sit penitus ignoramus.

*Quorundam opinio, qui præsumunt ostēdere quomodo Deus
ubique sit per essentiam, potentiam,
præsentiam.*

QVIDAM tamen immensa ingenio suo metiri
præsumentes, hoc ita fore intelligendum tradide-
runt, q̄ Deus ubiq; per essentiam esse dicitur: non
q̄ Dei essentia proprie sit in omni loco, & in omni
creatura: sed quia omnis natura atq; omne quod
naturaliter est, in quocunq; loco sit, per eū habet
esse: & omnis locus, in quo illud est. Iidem etiam
dicunt, ideo Deum ubiq; dici esse per præsentiam,
vel per potentiam, quia cuncta loca sunt ei præ-
sentia, & quæ in eis sunt, nec in eis aliquid opera-
ri cessat. Nam & ipsa loca, & quicquid in eis est, ni-
si ipse conseruet, manere non possunt. In his ergo
per substantiam De⁹ esse dicitur, vt aiunt: quia per
virtutem propriæ substantiæ suæ facit vt etiam
loca sint, & omnia qui in his sunt. Sed licet hæc
vera sint quæ asserunt in explanandis intelligētis
prædictorum, in illis tamē verbis, quibus dicitur
Deus ubique esse per essentiam, plus contineri
credendum est, quod homo viuens capere non
valet.

Quis

Quod Deus cum sit in omnibus rebus, non tamen sordibus rerum inquinatur.

H

SOLET etiā ab iisdem quæri, quomodo Deus substantialiter in sit omnib. reb⁹, & corporaliū sordium in quinationib⁹ nō contingatur: quod tam frivolum est, vt nec responsione sit dignum, cum etiā spirit⁹ creatus sordibus corporeis etiam leprosi vel quarumcunq; polluti inquinari nō possit. Sol quotq; radios suos sine sui pollutione effundit super loca & corpora non solū munda, sed etiā immunda ac sordibus fœtētia: quorum contactu homines, & aliæ quædam res inficiūtur, solis vero radii impolluti in contaminati eā cōtingentes existunt. Nō est ergo mirandum si essentia diuina omnino simplex & incōmutabilis omnia replet loca, & omnibus creaturis essentialiter inest, nec tamē cuiusq; rei sordib⁹ cōtaminatur vel cōtingitur: Vnde Aug. in l. de natura boni, Cum in Deo, inquit, sint oīa quæ condidit, nō tamē inquinant eum illi qui peccant. De cuius etiam sapiētia quæ attingit à fine vsq; ad finē fortiter, dicitur: Attingit omnia, ppter suam munditiam, & nihil inquinatum in eā incurrit. Postremo respondeat quid potius de Deo respondendum existiment: vel q̄ nusquam per essentiā sit, vel q̄ vbiq; vel quod alicubi, ita quod non vbiq; Sed quis audeat dicere, q̄ nusquā diuina essentia sit, vel quod alicubi, & non vbiq; sit? Si n. ita est alicubi, quod non vbiq;, ergo localis est. Est ergo vbiq; tota quæ cōtinet totum, & penetrat totū: quæ nec pro sui simplicitate diuidi, nec pro sui puritate maculari, nec pro sui ita mensitate vllō modo comprehendi potest: Vnde August. De⁹ vbiq; est, cui nō locis, sed actionibus propinquamus, per simile & minus ostendit. Timent quidā quod fieri nō potest, scilicet ne humana carne veritas & substantia Dei inquinetur, & tamen prædicant istū visibilē solem radios suos

Tom. 6. c.
20. in prin.

Cap. 27. in
principio.

Aug. de agō-
ne Christiana-
no libr. vii.
c. 18. in
prin. Li. de
doct. Christ.
l. c. 10. in se-
ne.

suos per omnes feces & sordes spargere, & eos in-
 dos & sincerios seruari. Si ergo visibilia mundā
 visibilibus immūdis contingi possunt, & non in-
 quinari: quanto magis inuisibilis, & incommuta-
 bilis veritas.

*Aug. de a-
 gone Chri.
 dicens: Ti-
 ment &c.*

*Quod Deus vbique sit, & in omni tempore, non tamen
 localis est, non circumscriptibilis nec loco nec
 tempore mouetur.*

Cumque diuina natura veraciter, & essentiali-
 ter sit in omni loco, & in omni tēpore, non tamen
 mouetur per loco vel p tempora, nec localis, nec
 temporalis est. Localis nō est, quia penitus nō cir-
 cumscribitur loco, qā nec ita est in vno loco, quod
 nō sit in alio. Neq; dimensionē habet sicut corp⁹,
 cui secūdum locum assignatur principiū, mediū,
 & finis, & ante, & retro, dextera & sinistra, sursum
 & deorsum: q̄ sui interpositione facit distantiam
 circumstantiū. Duobus namq; his modis dicitur
 in scriptura aliquid locale, siue circumscriptibile,
 & econuerso: scil. vel quia dimensionem capiens
 longitudinis, altitudinis, & latitudinis, distantiā
 facit in loco, vt corpus: vel quia loco definitur ac
 determinatur: quoniam cum sit alicubi, nō vbiq;
 inuenitur: quod non solum corpori, sed etiam o-
 ni creato spiritui congruit. Omne ergo corpus o-
 mni modo, locale est. Spiritus vero creat⁹ quodā-
 modo est localis, & quodammodo nō est localis.
 Localis quidē dicitur, qā definitione loci termina-
 tur: quoniam cum alicubi præsens sit totus, alibi nō
 inuenitur. Non autē ita localis est, vt dimensionē
 capiēs distantiā in loco faciat. Diuina ergo sola es-
 sētiā omnino illocalis & incircumscriptibilis est:
 quæ nec locis mouetur aliquo modo, scilicet vel
 determinatione finita, vel dimensionē suscepta,
 nec tēporib⁹, sed affectu & cognitiōe mouetur. His
 n. duob. modis, scil. loco vel tempore, fit mutatio
 creature, quæ lōgè est à creatore. Vnde Aug. super
 Gen.

Gen. De^o, inquit, omnipotens in cōmutabili æternitate, voluntate, veritate semper idem, mouet p temp^o creaturā spiritualē: mouet etiam p temp^o & locum creaturam corporalem, vt eo motu naturas quas cōdidit administret. Cum ergo tale aliquid agit, non debem⁹ opinari eius substantiā qua Deus est, tēporibus locisque mutabilē siue p tempora & loca mobilē, cum sit ipse & interior omni re, quia in ipso sunt omnia: & exterior omni re, quia ipse est super omnia: & antiquior omnibus, quia ipse est ante omnia: & nouior omnibus, quia ipse idē post omnia, scil. post omnium initia. Ecce hic aperte ostenditur, quod nec locis, nec temporibus mutatur vel mouetur Deus. Spiritualis autem creatura per tempus mouetur, corporalis vero etiam per tempus & locum.

Quid sit mutari secundum tempus.

K

Mutari autem per tempus est variari secundū qualitates interiores, vel exteriores, quę sunt in ipsa re quę mutatur; vt quando suscipit vicissitudinē gaudii, doloris, scientię, obliuiois, vel variationē formę, siue alicuius qualitatis exterioris. Hęc n. mutatio quę fit secundum tempus, variatio est qualitatum, quę fit in corporali vel spirituali creatura: & ideo vocatur tempus.

Opinio quorundam, qui dicunt spiritus creatos non moueri loco, non esse locales.

L

De mutatione vero loci magna inter conquiritētes disceptatio versatur. Sunt n. qui dicūt nullū spiritū aliquo modo posse mutari loco, ab omni spiritu locū vniuersaliter remouere volētes: quoniam secundū dimensionē tantum & circumscriptionē locum cōstare asserunt, atque id solum esse locale vel in loco esse dicunt, quod dimensionē recipit, & distantia in loco facit. Et hoc dicūt Aug.

Aug. verba prædicta pro se facte re dicunt.

Hic

Aug. l. 3. c. 26. in tom. 3. in princ.

Ibid. paulo inferius.

suos per omnes feces & sordes spargere, & eos in-
 dos & sinceros seruari. Si ergo visibilia mundā
 visibilibus immūdis contingi possunt, & non in-
 quinari: quanto magis inuisibilis, & incommuta-
 bilis veritas.

*Aug. de a-
 gone Chri.
 dicens: Ti-
 ment &c.*

*Quod Deus vbique sit, & in omni tempore, non tamen
 localis est, non circumscriptibilis nec loco nec
 tempore mouetur.*

Cumque diuina natura veraciter, & essentiali-
 ter sit in omni loco, & in omni tēpore, non tamen
 mouetur per loco vel p tempora, nec localis, nec
 temporalis est. Localis nō est, quia penitus nō cir-
 cumscribitur loco, qā nec ita est in vno loco, quod
 nō sit in alio. Neq; dimensionē habet sicut corp⁹,
 cui secūdum locum assignatur principiū, mediū,
 & finis, & ante, & retro, dextera & sinistra, sursum
 & deorsum: q̄ sui interpositione facit distantiam
 circumstantiū. Duobus namq; his modis dicitur
 in scriptura aliquid locale, siue circumscriptibile,
 & econuerso: scil. vel quia dimensionem capiens
 longitudinis, altitudinis, & latitudinis, distantiā
 facit in loco, vt corpus: vel quia loco definitur ac
 determinatur: quoniam cum sit alicubi, nō vbiq;
 inuenitur: quod non solum corpori, sed etiam o-
 ni creato spiritui congruit. Omne ergo corpus o-
 mni modo, locale est. Spiritus vero creat⁹ quodā-
 modo est localis, & quodammodo nō est localis.
 Localis quidē dicitur, qā definitione loci termina-
 tur: quoniā cum alicubi præsens sit totus, alibi nō
 inuenitur. Non autē ita localis est, vt dimensionē
 capiēs distantiā in loco faciat. Diuina ergo sola es-
 sētiā omnino illocalis & incircumscriptibilis est:
 quæ nec locis mouetur aliquo modo, scilicet vel
 determinatione finita, vel dimensionē suscepta,
 nec tēporib⁹, sed affectu & cognitiōe mouetur. His
 n. duob. modis, scil. loco vel tempore, fit mutatio
 creature, quæ lōgè est à creatore. Vnde Aug. super
 Gen.

Gen. De^o, inquit, omnipotens in cōmutabili æternitate, voluntate, veritate semper idem, mouet p temp^o creaturā spiritualē: mouet etiam p temp^o & locum creaturam corporalem, vt eo motu naturas quas cōdidit administret. Cum ergo tale aliquid agit, non debem⁹ opinari eius substantiā qua Deus est, tēporibus locisque mutabilē siue p tempora & loca mobilē, cum sit ipse & interior omni re, quia in ipso sunt omnia: & exterior omni re, quia ipse est super omnia: & antiquior omnib. quia ipse est ante omnia: & nouior omnibus, quia ipse idē post omnia, scil. post omnium initia. Ecce hic aperte ostenditur, quod nec locis, nec temporibus mutatur vel mouetur Deus. Spiritualis autem creatura per tempus mouetur, corporalis vero etiam per tempus & locum.

Quid sit mutari secundum tempus.

K

Mutari autem per tempus est variari secundū qualitates interiores, vel exteriores, quę sunt in ipsa re quę mutatur; vt quando suscipit vicissitudinē gaudii, doloris, scientię, obliuiois, vel variationē formę, siue alicuius qualitatis exterioris. Hęc n. mutatio quę fit secundum tempus, variatio est qualitatum, quę fit in corporali vel spirituali creatura: & ideo vocatur tempus.

Opinio quorundam, qui dicunt spiritus creatos non moueri loco, non esse locales.

L

De mutatione vero loci magna inter conquiritētes disceptatio versatur. Sunt n. qui dicūt nullū spiritū aliquo modo posse mutari loco, ab omni spiritu locū vniuersaliter remouere volētes: quoniam secundū dimensionē tantum & circumscriptionē locum cōstare asserunt, atque id solum esse locale vel in loco esse dicunt, quod dimensionē recipit, & distantia in loco facit. Et hoc dicūt Aug.

Aug. verba prædicta pro se facte re dicunt.

Hic

Aug. l. 3. c. 26. in tom. 3. in princ.

Ibid. paulo inferius.

Hic respondetur eis.

SED vt supra dixim⁹, dupliciter dicitur esse res localis vel circumscriptibilis: scil. vel quia de mensuram recipit & distantiam facit, vel quia loco termino definitur: quorū vtrunq; cōuenit corpori creature, alterū vero tantū spiritali. Nā vt supra diximus, corporalis creatura ita est localis vel circumscriptibilis, quod determinatur definitione loci, & quod dimensionem recipiens distantiam facit: spiritalis vero tantum definitione loci concluditur, cum ita sit alicubi, q̄ non alibi, sed nec dimensionem recipit, nec distantiam in loco facit, quia si multi essent spiritus hic, non eo coāgustarent locum quo minus de corporibus contineret. Ideoq; Aug. attribuit mutationē loci corpori, non spiritui: quia licet spiritus transeat de loco ad locum, nō tamen ita vt dimensionibus circumscriptis, interpositione sui faciat distantiam circumstantium, sicut corpus.

Conclusio ex predictis, quod spiritus creati sunt locales & circumscriptibiles quodammodo, spiritus vero Dei omnino incircumscriptibilis.

SVNT ergo spiritus creati in loco, & trāseunt de loco ad locum, & quodammodo locales & circumscriptibiles, sed nō omnino modo quo creature corporee. Spiritus autem increatus qui De⁹ est, in loco quidem est, & in omni loco, sed omnino illocalis est & incircumscriptibilis. Vnde Beda sup Luc. ait: Cum ad nos angeli veniunt, sic exterius implent ministerium, vt tamen ante Deum interi⁹ per contēplationem, assistant: quia etsi angel⁹ est spir. circumscriptus, summus tamen spir. qui Deus est, incircumscriptus est, intra quem currit angelus quocunque mittatur. Ecce hic dicitur quod spiritus angelicus circumscript⁹ est, spiritus autē qui Deus est, incircumscriptus. Alibi etiam Ambro-

*Beda ad cā:
i. Luca in
commenta-
riis ad locū
Ego sum
Gabriel.*

brofius distantiam ostendens inter spiritum in-
creatum, & spiritum creatum, dicit Seraphin de
loco ad locum transire, inquit ita in lib. de Trin.
Dixit Esaias, quia missus est ad me vnus de Sera-
phin. Et spiritus quidem sanctus dicitur missus,
sed Seraphin ad vnu, spiritus vero ad omnes. Sera-
phin mittitur in ministerio, spiritus operatur my-
sterium, Seraphin de loco ad locum transit: non enim
complet omnia, sed ipse repletur a spiritu. Hic aperte
ostenditur quod angeli quodammodo locales sunt.
*Cum repetitione superiorum confirmat autoritatibus Deum
esse vbique sine locali motu.* O

Fateamur itaque diuinam naturam pro im-
mensitate sui nusquam deesse, eamque solam om-
nino illocalem, & omnino incircumscriptibilem
nullo concludi loco, sed a fine vsque ad finem at-
tingere non tamen spatiofa magnitudine, nec locali
motu, sed immensitate atque immobilitate sua
esset. Vnde Aug. ad Dardanum ait, Non quali spa-
tiosa magnitudine opinemur Deum per cuncta
diffundi, sicut fumus aut lux ista diffunditur, sed
potius sicut in duobus sapientibus quorum alter altero
corpore grandior est, sed sapientior non est: vna
sapientia est, nec est in maiore maior, nec in mino-
re minor, nec minor in vno quam in duobus, ita Deus
sine labore regens & continens mundum, in celo totus
est, in terra totus, & in vtroque totus, & nullo con-
tinentis loco, sed in seipso vbique totus. Idem quoque su-
per Psalmum, ait: Ad verbum Dei pertinet non es-
se in parte, sed vbique esse per seipsum. haec enim est
sapientia Dei, quae attingit a fine vsque ad finem for-
titer, non tamen motu locali, sed immobilitate sui:
veluti si moles aliqua saxea impleat aliquem locum,
dicitur quod attingit a fine illius loci vsque ad finem, cum
tamen alterum non deserat alterum occupando. non
ergo habet motum localem verbum illud, & sapientia
illa solida est & vbique. Ex praedictis innotescit,
P quod

*Ambr 20. 2.
lib. de spi-
ritu sancto
primo Cap.
10. in princ.
Esai. 6. c.*

*Tom. 2. epi.
37. non lon-
ge a princ.*

*ibidem infe-
rius.*

*Ad versum
4. Psal. 147.
Super illud
velociter
currit sermo
eius. In to-
mo 8.*

quod Deus est ita vbiq; per essentiam, quod nec
spatiofa magnitudine diffunditur, nec vno desce
to loco alium occupat, quia localem motum no
habet. Ideo q; Aug. volens præscindere à Dei pur
tate omnem localem motum, & localem circum
scriptionem, potius dicit omnia esse in illo quam
ipsum esse alicubi, nec tamen ipsum esse locum
qui non est in loco, in lib. 83. quæst. ita inquit
Deus non alicubi est: quod alicubi est, continetur
loco: quod cõtinetur loco corpus est. De⁹ aut non
est corpus: nõ ergo alicubi est, & tamẽ quia est, &
in loco non est, in illo sunt potius omnia quam il
le alicubi: nec tamẽ ita in illo, vt ipse sit locus. Lo
cus enim in spatio est, q; longitudine & latitudine,
& altitudine corporis occupatur: nec De⁹ tale ali
quid est: & omnia ergo in ipso sunt, & locus non
est, nec in loco est: locus tamẽ Dei, sed improprie
dicitur tẽplũ Dei, q; ei præsens sit, nõ q; eo conti
neatur. Id aut nihil melius quam anima mundi
intelligitur. Ecce hic dicit Deam non esse in loco
sed intelligẽdũ est Deũ nõ esse in loco localiter, sed
quia nec circũscriptionẽ nec localẽ motũ habet.

*Oppositio, qua videtur probari quod Deus
mutetur loco.*

Ad hoc autem solet opponi sic: quotidie sunt
creaturæ quæ ante non erant, & in eis De⁹ est cum
ante non esset in eis: est ergo vbi ante non erat,
deoq; mutabilis esse videtur. Sed licet quotidie in
cipiat esse in creaturis, in quibus ante non erat,
quia illæ non erant: hoc tamen fit sine sui muta
tione, qualiter in mũdo capit esse quẽ fecit, tamẽ
sine sui mutabilitate & similiter desinit esse in
quibus ante erat sine sui mutatione: nec tamen i
pse deserit locum, sed locus desinit esse.

*Epilogus, vbi exponitur quare in predictam venerit
disceptationem.*

Jam sufficĩter demonstratũ esse videtur, quo
modo

*In tom. 4.
quæst. 20. in
principio.*

mod
nibus
susce
quar
nim
mus
pter
rentu
ceret
præm
HIC

N
to
entia
tam b
pient
bus &
etiã d
quæst
præsc
vel pr
causa
medi
Deus
Deus
ea no
ipsa p
eueni
re, cu
scita
entia
venit
eorum
scient

modo omnia dicantur esse in Deo, & Deus in omnibus, quam disceptationem quasi incidenter suscepimus, quia id videbatur postulare res circa quam noster versabatur sermo, differebamus enim de scientiâ sine sapientia Dei: & cum dicemus Deum scire omnia, quæsitum est vtrum propter cognitionem quam de omnibus habet, dicerentur omnia esse in Deo, an alia ratione hoc diceret scriptura. Huius ergo quæstionis occasio in præmissam nos deduxit disputationem.

Epilogus.

HIC REDIT AD PROPOSITVM, REPETENS SUPERIUS DICTA VT ADDAT ALIA.

D I S T I N C T. XXXVIII. A

Nunc ergo ad propositum reuertentes cœp-
to insistamus. Suprà dictum est, quod præsci-
entia Dei futurorum tantum est, sed omnium,
tam bonorum, quam malorum. Scientiâ, vel sa-
pientiâ nō modo de futuris, sed etiâ de presenti-
bus & futuris: nec tantum de temporalibus, sed
etiâ de æternis, quia seipsum nouit De⁹. Hic oritur
quæstio nō dissimulanda, vtrum sc. il. scientia vel
præscientia sit causa rerū, an res sint causæ scientiæ
vel præscientiæ Dei. Videtur enim præscientia Dei
causa esse eorū quæ ei subsunt, ac necessitatē eue-
niendi eis facere: quia nec aliqua futura fuissent, nisi
Deus ea præscisset, non possunt non euenire, cum
Deus ea præsciuerit. Si autem impossibile est
ea non euenire, quia præscita sunt: videtur ergo
ipsa præscientia, quæ præscita sunt, eis esse causa
eueniendi. Impossibile est autem ea non eueni-
re, cum præscita sint: quia si nō euenirent cū præ-
scita sint, falleretur Dei præscientia. At Dei præsci-
entia falli nō potest. Impossibile est ergo ea nō e-
uenire, cū præscita sint. Sic ergo præscientia causa
eorum esse videtur quæ præscita sunt. Hoc idē & de
scientia dicitur, scilicet quod quia De⁹ aliqua no-
uerit;

*De modis
diuina sciē-
tia vel cog-
nitionis.*

*Quare sciē-
tia vel præ-
scientia vi-
detur causa
rerum.*

